

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (AEUİİBFD)

Cilt 4, Sayı 1, Haziran 2020, Sayfa: 168-172.

Politics, Economics and Administrative Sciences Journal of Kırşehir Ahi Evran University

Volume 4, Issue 1, June 2020, Page: 168-172.

Geliş Tarihi / Application Date: 4 Mart 2020 / March 4, 2020

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 2 Mayıs 2020 / May 2, 2020

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW: 80 YILDA DEVRİ ÂLEM

Zümrüt BAHADIR*

KİTAP KÜNYE:

Yazar: Seyfi Yıldırım

Kitabın Adı: “Toprak Mahsulleri Ofisi Tarihçesi
1938-2018”

Yayınevi: Toprak Mahsulleri Ofisi Yayınları

Basım Yeri: Ankara

Basım Yılı: 2019

ISBN: 978-605-7599-18-6

* Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi. E-posta: zmrtbahadir92@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6724-5980.

Dünya tarihinin iki büyük sıçrama evresi vardır. İlk evre tarımsal üretime geçiş ikinci evre ise Sanayi Devrimi'dir. Bu iki evre insanlığın yeryüzündeki yaşamını tüm yönleriyle değiştirmiştir (Sander, 2012:29). İnsanların avcılık ve toplayıcılığı terk etmesiyle birlikte yerleşik yaşam ve tarım, yerleşik yaşamla birlikte de devletler kurulmaya başlamıştır. Bu durumda bir devletin tarihini tarımsal gelişimi göz önüne almadan okumak, eksik okumaktır diyebiliriz.

Ercan Kesal bir röportajında kısa bir masal anlatır: “Hiç kimse küçük bulut parçasının tek bir yağmur damlasına dönüşüp yere çarpmasıyla uyuyanları uyandırdığını hatırlamadı. Kimse hatırlamasa da taş, küçük yağmur damlasının sırrını sakladı.” (Kesal,2017:239). Doç. Dr. Seyfi Yıldırım ve onunla birlikte çalışan Ofisçiler seksen yıllık bir sırrı açığa çıkarmanın vaktidir diyerek Türkiye’de kırsal kalkınmada en önemli rollerden birini üstlenen “Toprak Mahsulleri Ofisi Tarihçesi” kitabını hazırladılar. Kitap, giriş bölümü ile beraber beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tarımın ortaya çıkışı ve tarım yönetimi ile ilgili bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde ise Toprak Mahsulleri Ofisi’nin kuruluşundan günümüze kadar hangi aşamalardan geçtiği ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. 1938 yılında kurulan Ofis’ten önce tarımsal ekonomideki öncü kurum olan Ziraat Bankası ile Ofis’in tarihi başlamaktadır aslında. Ofis kurulmadan önce hububat piyasasını düzenleme, çiftçiye destek olma işi 19. yüzyılda Memleket Sandıkları, sonraki adıyla Ziraat Bankası tarafından yürütülmekteydi (Yıldırım, 2019:36). Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu dönemde de hububat piyasasında etkili olan isim Ziraat Bankası idi. 1937 yılında Atatürk’ün direktifleriyle Celal Bayar hükümeti tarafından çizilen tarım politikasında hububatın önemine, ürünün stoklanmasına ve tüketici ile üreticinin korunması gerektiğine vurgu yapılmıştır (Yıldırım, 2019:43). Ziraat Bankasının ana hizmeti ile hububatın alımı, satımı, stoklanması gibi hizmetler örtüşmemekteydi. Bu düşüncenin etkisiyle hububat ticareti işi Ziraat Bankası’nın yürüttüğü gibi tali bir hizmet olarak değil de müstakil ve bu konuda uzman bir kurum tarafından yürütülmesi fikri önem kazandı. Böylece Toprak Mahsulleri Ofisi Bayar hükümeti tarafından 24 Haziran 1938’de kuruldu (Yıldırım, 2019:46). Aslında hayatımızın önemli bir kısmında bize eşlik eden Ofis’in hikâyesi böyle başlamış oluyordu Burada amacımız kitapta yazılmış olan 80 yıllık yolculuğu anlatmak değil, hayatımızda hiç olmadığını zannettiğimiz yerlerde bile Ofis’in izleri olduğunu anlatmak.

Türkiye’nin ilk ulusal süpermarket zinciri 1956 yılında kurulurken, Ofis Ankara’da yaşayan tüketicilere ucuz gıda ve tüketim maddeleri satarak hizmette bulunan Gıda ve İhtiyaç

Maddeleri Anonim Şirketi'nin (GİMA) kuruluşuna 2.5 Milyon TL ile iştirak etti (Yıldırım, 2019:325). Hatta Türkiye'nin ilk süpermarket zinciri olan ve İstanbul'da yaşayanlar için kurulan Migros'a da 1.25 milyon TL ile iştirak (Yıldırım, 2019:326) eden Ofis yalnızca hububat alım ve satımıyla değil temel tüketim maddelerinin satışında da hayatımıza dahil oluyordu.

Ofis'in ilkleri bunlarla sınırlı değil. Genel Müdürlük binası Ankara'nın en meşhur parkı olan Güvenpark'ın yanı başında Kumrular sokağın başlangıcında bulunmaktadır. Ofis hizmet binası için bir proje yarışması başlatmıştır. Yarışmanın jürisinde yüksek mimar olarak Ankaralıların yakından tanıdığı bir isim, Vedat Dalokay, bulunmaktaydı (Yıldırım, 2019:389). Genel Müdürlük binası prefabrike cephe elemanı yapı olarak Türkiye'deki ilk bina olma özelliğini taşır. Bu özellik onun oldukça düşük bir maliyetle yapılmasını sağlamıştır. Yalnızca dış cephe değil binanın içi de uygun maliyetli olması düşünülmüş, büroların katlarına 60*60 cm'lik kasetler yapılmıştı. Bu kasetler sayesinde akustik bir ses sistemi de sağlanmıştır, böylece aynı odayı paylaşan kişilerin daktilolarının sesi (Şimdilerde yerini klavyelerin sesi aldı.) birbirlerini rahatsız etmemektedir. Yıldırım'ın yazdıklarından öğrendiğimize göre Ofis'in yalnızca binası değil Ofis'in içindeki memur masa ve sandalyeleri, toplantı salonu masa, sandalyeleri Ofis atölyesinde imal ettirilerek daha uyguna mal edilmiştir. (Yıldırım, 2019:392).

Ofis'in elinin değmediği ne bir mahsul ne bir faaliyet alanı kalmış ülkemizde. Ofis'in taşra teşkilatı ile haberleşmek için telsiz sistemine sahip olduğunu ve Türkiye'de radyo yayıncılığının geliştirilmesinde öncü olduğunu biliyor muydunuz? TMO 1950'li yıllarda büyük bir depolama hamlesi başlattı ve 1956 yılında çeşitli yerlerde kurulan çelik siloların müteahhidi Raymond firmasından alınan alıcı ve verici cihazlarla taşra ile haberleşmek için telsiz hattı kuruldu. Merkez ve taşra işyerleri arasında uzunca bir süre telsizle haberleşmiştir (Yıldırım, 2019:392). Şubeler ve Genel Müdürlük arasında yapılan bu haberleşmelerin kayıtları Ofis'in arşivlerinde karşımıza çıkmaktadır. Ofis'in taşra ile haberleşmek için kullandığı telsiz ağı Türkiye'de henüz gelişmekte olan radyo yayıncılığını da önemli biçimde etkilemiştir. Örneğin Van ve İzmir Radyosu'nun temeli Ofis tarafından atılmıştır. Van Radyosu olarak çalışacak istasyon için gerekli malzemeler ve cihazlar Ofis tarafından temin edilmiş, tesisin işletmeye açılması da Ofis tarafından gerçekleştirilmiştir. İzmir, Van, Diyarbakır ve İskenderun'da TMO'nun çalıştırdığı vericilerden belirli saatlerde radyo yayını yapılmıştır (Yıldırım, 2019:393). Yine Ankara, İzmir, İskenderun, Diyarbakır, Erzurum gibi iş

yerlerinde çiftçilere yönelik yayın yapan ve Ofis'i tanıtan bir radyo istasyonu kurulmuş ve 1960 yılına kadar bu istasyon faaliyetini sürdürmüştür (Yıldırım, 2019:394).

İşitsel yayının yanı sıra Ofis basılı yayını da kullanmıştır. İlk olarak 1948'de Ekin gazetesi ile köylüye faydalı bilgiler sunulmaya başlanmıştır. Sonrasında Ekin Gazetesi'nin yerini TMO Dergisi almıştır. Dergi yalnızca tarımla ilgili faydalı bilgilerle sınırlı değildi. Dergide edebiyattan sanata, spordan tarıma, karikatürden bulmacaya çok çeşitli yazılar bulunmaktaydı. (Yıldırım, 2019:396). Bu yazılarla birlikte Ofişçi edebiyatçılar, şairler, karikatüristler keşfedilmiştir. Örneğin Tefvik Rüştü Uras Ofişçi ve aynı zamanda iyi bir romancı idi. (Yıldırım, 2019:398). “Yaş otuz beş yolun yarısı eder/ Dante gibi ortasındayız ömrün” mısraları ile tanıdığımız Cahit Sıtkı Tarancı (Yıldırım; 2019:400) ve “Ne olurdu kokunun da fotoğrafı olsaydı. /Sesin fotoğrafı. Boşluğun fotoğrafı./Parmak uçlarındaki karıncanın/Ruhtaki üşümenin.../Ölüm kimseyi bu kadar yalnız bırakmazdı.” diyen Şükrü Erbaş da Ofişçi şairlerden idi (Yıldırım, 2019:406). Dergiye İlhan Müstecaplıoğlu ve Vedat Sipahioğlu iş arkadaşlarının karikatürlerini çizerek mizahi katkıda bulunmuşlardır (Yıldırım, 2019:409). TMO Dergisi böylece basit bir kurum dergisi olmaktan çıkarılmış, edebi ve sanatsal yönü bulunan bir yayın haline getirilmiştir.

Sanat yalnızca Dergi ile sınırlı kalmamış Ofis kendi bünyesinde bir de sanat merkezi kurmuştur. 1989 yılında Güvercinlik'te bulunan ek tesislerde Plastik Sanatlar Uygulama Öğretim Merkezi açılmıştır. Bu merkez 1989-1993 yılları arası faaliyette bulunmuş ve yapılan eserler sergilenmiştir. Ayrıca buradaki eserleriyle Devlet Resim Heykel yarışmasına katılan bazı kursiyerler bu yarışmadan ödülle dönmüşlerdir (Yıldırım, 2019:412-413).

Ofis'in hayatımıza kattığı şeylerden biri de fast food restoranlarda gördüğümüz tepsilere reklamla kâğıt koyma işini başlatmasıdır. 1990 yılında TMO Sosyal Yardım Sandığı Vakfı'na gelir sağlamak için bir karavanın içine kurulan yemek alanına Ofis Piknik adı verilmiştir. Ofis Piknik'in ilk ürünleri mercimek çorbası, mercimekli köfte, mercimekli börek, nohut pilavdan oluşmaktaydı. Sunum için kırmızı tepsilere ve tepsilere göre hazırlanmış Ofis Piknik'in logosu bulunan kâğıtlar seriliyor ve yiyecekler böyle servis ediliyordu (Yıldırım, 2019:419). Bugün artık fast food satan yerlerin değişmeyen sunum biçiminde bile Ofis ile karşılaşmak oldukça şaşırtıcıdır.

Toprak Mahsulleri Ofisi kurulduğu günden bu yana dinamik bir kurum olmuş, sürekli kendini yenilemiş ve geliştirmiştir. Hem çalışanlarına yönelik hem çiftçilere hem de Türkiye'nin

gelişmesine yönelik faaliyetleri onu sade bir devlet kurumu olmaktan çıkarmaktadır. Seksen yıllık tarihi bize gösteriyor ki Ofis yalnızca hububat piyasasını düzenlemek için kurulmuş bir kurum değildir. Ana statüsü böyle olsa dahi Ofis, Ofisçiler, modernleşmeci tutumlarıyla ve yeniliklerde öncü olmaya devam etmiştir. Türkiye geliştikçe Ofis gelişmiş, Ofis geliştikçe çiftçinin yüzü gülmüş ve pek tabii çiftçinin yüzü güldükçe Ofis, Ofis'in yüzü güldükçe Türkiye gelişmiştir. Çiftçinin biricik dostu olan Ofis'in tarihini okumak aynı zamanda buğday başaklarından yazılmış bir Türkiye Tarihi'ni okumaktır ve bu okuma verimli bir toprakta hasat yapmaya benzemektedir. Hem Ofis'in tarihini ve getirdiği yenilikleri görmek, hem de tarım sektörünün Türkiye'deki gelişimini anlamak için mutlaka edinilmesi gereken bir eserdir. 80 yılı devirmiş bu koca çınarın sırrını açığa çıkaranlara teşekkürler.

KAYNAKÇA:

Kesal Ercan (2017). *Aslında*, İletişim Yayınları: İstanbul.

Sander Oral (2012). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi: Ankara.

Yıldırım Seyfi (2019). *Toprak Mahsulleri Ofisi Tarihçesi 1938-2018*, Ankara.